

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 20

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 22. маја 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА 1897.—1900.

(Наставак)

Прелазећи на поједине, а нарочито стипендијске *закладе*, имам част истаћи, да је вел. саб. одбор и за ово време пазио и водио бригу о том, да се поједине *закладе* рукују строго по одређењима последње воље племенитих завештача и односно у смислу потврђених *закладница*. Упражњена *питомачка* места попуњавана су на време а по благовремено расписаним *стечајима*. Поједине *главније* одлуке навешћу овде редом.

Као нову *стип. закладу* примио је вел. саб. одбор фактично на руковање *закладу* пок. мајора *Александра Стојишића* из Опава. Првобитна основна *главница* се састојала из 40 јутара земље у торонталској општини Баранди. Има потврђену *закладницу*; а *стужиће* у живот, кад чист приход од закупнине нарасте до *главнице* од 20.000 фор. с тим, да ће у почетку бити две *стипендије* по одбитку управних трошкова.

Одлуком бр. С. О. 1809.2372|828. ех 1897. утврђена је одлука бр. С. О. 4208.1413. ех 1896., којом је изречено, да из *стип. закладе архимандрита Герасима Зелића* имају право на *трећину* стипендија и *младићи* (богослови) из Боке Которске.

Под бр. С. О. 4555.2051. ех. 1897. је установљена *закладница* за *богословско стипендијску закладу* *Емилијана Марго* пароха негда *мишколчкога* (400 фор.)

Под бр. С. О. 1496/166. ех 1897. је установљена, а по том и потврђена закладница богосл. стип. закладе *Атанасија Мејића и супруге му Ане роф. Главшић* (8000 фор.)

Одлуком бр. С. О. 7692./3208. ех 1897. одобрена је коначно (фактично) спроведена деоба непокретности стип. закладе *Петра Војновића, Милице Максимовићеве и Рахиле Борфевећеве*, те је иста деоба и грунтовно спроведена. Цео посед (у Ст. Бечеју) износи $58\frac{700}{1600}$ јут. салашке земље са кућом (т. ј. $\frac{1}{2}$ зграде садање) $11\frac{63}{1600}$ јутара пашњака и $6\frac{1229}{1600}$ јутара ритске земље свега заједно: $76\frac{392}{1600}$ јутара земље.

Под бр. С. О. 5782./3209. ех 1897. сачињена је закладница за закладу *Данила и Јулке Бањанина из Карловца* за најсиромашније удовице и сирочад срп. прав. свештеника из епархије горњо-карловачке Ова ће заклада ступити у живот, кад главница нарасте на 6000 фор авр. Првобитна главница од 3000 фор. износила је крајем 1898 год. 4096 фор. 16 нов. авр. А под истим бројем је установљена и закладница за *богословску закладу истих оснивача* (6000 фор.) за горњо-карловачку епархију. Ступиће у живот, кад се оснује прав. срп. богословија у Загребу или у епархији горњо-карловачкој.

Под бр. С. О. 5783./3210. ех 1897. сачињена је закладница за стип. закладу *Василија Теофановића* (20.000 фор.) за питомце и питомице сомборске срп. учит. школе. Иста је потврђена.

Под бр. С. О. 7064./3211. ех 1897. је сачињена је закладница за стип. закладу *Гавре Вишошевића* из Петриње (5000 фор.)

Под бр. С. О. 7065./3212. ех 1897. сачињена је закладница за стип. закладу *Прокопија и Милоја Милadiniовића из Бобоше* (10.000 фор.) Ступиће у живот, кад главница достигне висину од 13.000 фор.

Под бр. С. О. 7066./3213. ех 1897. установљена је (по ново) закладница за *фундацију Вићеншија Костића из Панчева* (500 фор.) за потпомагање срп. прав. свештеника у Миклеушу односно за тамо одређене стипендије.

Под бр. С. О. 4663./1171. ех 1898. установљена је (по ново) закладница за стип. закладу *Михаила Пајића* из Цепелина (првобитно око 5000 фор. концем 1898. пак 39.691 фор. 95 нов.)

Код стип. закладе *Нестора Димиријевића Бечкеречанина* имам споменути, да је всл. саб. одбор ставио у течај и упутио на исплату потребну своту, да се сходно оправи гроб и надгробни споменик овога народнога добротвора; исто тако је учинио расположење, да се од 1. II. 1899. исплаћују стипендије питомцима ове закладе код „Мат. Срп.“ месечно уместо полугодишње унапред.

Одређење закладнице стип. закладе *блаженопоч. АЕМ. Мојсија Пушкика*, дала су повода, да се са вис. кр. уг. министарством богочасти и ј. н. расправља питање давања дозволе питомцима ове закладе, да уз уживање стипендије, слушају науке ван земаља угарске круне Ово је нарочито од значаја по такове младиће медицинаре или техничаре, који су из Хрватске и Славоније, па нису имали прилике, да науче мађарски језик, те морају ићи у Аустрију. Вис. кр. уг. министарство је у једном конкретном случају одбило и молбу питомца (медика бечкога), и образложену представку всл. саб. одбора, па није узело у обзир ни то, што се и вис. краљ. земаљска влада обратила на њ у овој ствари.

Код стип. закладе *Јована и Марије Трандафила* имам споменути она расположења всл. саб. одбора, да се оправае опале и порушене зграде на салашима „Беле Њиве и Ривица“ и „Мртваљош.“

Код стипендијских заклада и клирикално-школског фонда имам навести ове податке.

Број стип. заклада, из којих су издаване стипендије (са клир. школ. фондом) био је:

школ. године	1896 7	—	—	—	—	—	—	—	—	16 са 157	питомаца	
"	"	1897 8	—	—	—	—	—	—	—	17 "	163	питомца
"	"	1898 9	—	—	—	—	—	—	—	16 "	160	питомаца

Свота исплаћених стипендија износила је:

1897 год.	—	—	—	—	—	—	25.566	фор.	31	нов.
1898 "	—	—	—	—	—	—	26.413	"	59	"
1899 "	—	—	—	—	—	—	29.034	"	29	"

По врсти школе било је:

Школске године	гимназија и реалца	ученика трговачких, обртничких и господарских школа	приправника и приравника	питомаца школа за лепе вештине	ученика војених школа	богослова	правника	медицинара	философа	питомаца консул. академије	Свега
1896 7	39	6	41	2	4	50	8	4	3	—	157
1897 8	42	5	40	3	3	47	11	7	5	—	163
1898 9	34	4	42	2	3	51	10	9	4	1	160

Највећи део питомаца учио је у Хрватској и Славонији, по том у ужој Угарској и најпосле у Австрији. —

Плаћање камате на хипотекарне зајмове из нар. цркв. фондова и заклада за ове две године било је у главном уредно тако, да фискалат нар. цркв. фондова и заклада није имао да утужује много дужника. Овопредметне податке наводим у овом. Предано је:

	1897	1898
1) тужаба	— 272 према бр. дужника 5.35 %	174 према бр. дужника 2.86 ⁰ / ₀
2) овршних молба	53 " " " 1.04 %	70 " " " 1.15 ⁰ / ₀
3) дражбених "	89 " " " 1.75 %	15 " " " 0.24 ⁰ / ₀
4) утока	— 20 " " " 0.39 %	23 " " " 0.38 ⁰ / ₀

Том на супрот пак поднео је фискалат високославном саборском одбору у години — — — 1897. — — — 2068
" " — — — 1898. — — — 1534

заједно — 3602 извештаја и правна мишљења или на годину просечно 1801 ком. према 795 ком. на годину за време од 1/VII 1892 — 31/XII 1896 односно према 126 ком. на год. за време 1890 — 1.VII 1892.

Одлуком од 15. (27.) децембра 1898. бр. С. О. 8767.2255. учињено је расположење, да се парбени и овршни трошкови исплаћују фондовском фискалу на његову судским пресудама и одлукама обложеноу молбу и односно признаницу тако, да се истима оптерети дотичан дужник, по што нарочито код парница, које дуго трају, фискал трпи штету улажући своју готовину на разна издавања, а не добијајући годинама накнаде издатка и односно исплату досуђенога трошка.

У години 1898-ој прегледани су рачуни н. ц. фондова и заклада за 1897. и поднесени вис. н. ц. сабору на финалисање. У препису пак су поднесени и преузв. г. кр. уг. министру-председнику.

Кака су просторије у здању, где су сада смештена звања врховних нар. цркв. автономних власти, поглавито пак за разгранати посао код књиговодства и благајнице нар. цркв. фондова и заклада, у сваком погледу малене и незгодне; како је у изгледу, да ће се према развијању зван. послова и снаге тих звања за краће или дуже време морати умножити, и како се назиђивањем још једнога (другога) спрата на сад. здању за 20.000—25 000 фор. не би постигло оно, што се жели, а нарочито кад се узме у обзир, да је крајње време, да се сагради и дворана за држање седница нар. цркв. сабора са побочним просторијама као и да се и сви органи врх. авт. власти концентришу овде (главни школски референт, фискал, надзорник н. ц. добара и т. д.) — одлучио је саб. одбор, да се сагради засебно здање за та звања и н. ц. саборницу са припацама (С. О. 2568|103. ex 1898.) и учинио потребна расположења за сачињење грађевног програма, плана и предрачуна као и ради стручног прегледа истога. Зграда би се имала подићи на земљишту, које је првобитно било одређено за зграду богословског семеништа. За ово би се имало друго сходно место набавити.

Сконтровање благајнице н. ц. фондова и закада обављано је редовно за ове две године.

Главница нар. цркв. фондова и заклада износила је крајем:

1896 год.	—	—	—	—	—	7,797.206	фор.	30	нов.
1897. "	—	—	—	—	—	8,100.490	"	05	"
1898. "	—	—	—	—	—	8,351.592	"	07	"

те се показује, да је за последње две године нарасла са преко 554.000 фор. авр. —

Б. Урава и надзор срп. прав. нар. цркв. добара.

1. Митрополитска добра.

Савезно са наведеним подацима код резиденцијскога фонда имам част овде додати у обзиру саме митрополитско-патријаршке резиденције, да је обрачун између предузимача градње и всл. саб. одбора коначно обављен тако, да исти предузимач нема више ништа да потражује на тај рачун (услед одлуке С. О. 2509|102. ex 1898.)

Одлуком бр. С. О. 5207|1338. ex 1897 је учињено расположење, да се прегледи властелинство даљско.

Обзиром на то, што је на посед митрополијски у кађко-ковиљском риту (VI. залив) ради реконструкције насапа ритских залива бр. П. III. и IV. знатна свота (око 40.000 фор.) била набачена, која свота се, по што је осем редовних овопредметних терета и издатака прописана, има сматрати као *инвестиција* реченога поседа, те која не може падати на терет само садањем плодоуживаоцу, Њ. Светости господину патријарху, него *свагдањем* архијепископу, митрополиту-патријарху, по што је то инвестиција у корист реалитета, која ће нарочито тек касније показати благодетне последице — дозвољено је, да се из нар. цркв. фондова даде 4% ануитетни зајам од 40.000 фор. са одређеним роком отплате, коју одлуку је благоизволило Његово ц. и ап. кр. Величанство под 5. јануаром 1898. најмилостивије одобрити тако, да дужност отплате за горе одређени рок терети свагдањег архијепископа митрополита и патријарха као плодоуживаоца реченога поседа.

2. Епископска добра

Одлуком бр. С. О. 5867|1925. ex 1896. установљену епископску дотацију на шест година дана (1897—1902) са год. 11.800 фор. авр. сваком епископу

изволио је узети на знање с одобрењем и преузв. г. кр. уг. министар-председник под 8. јануаром 1898. бр. 19797. М. П. ех 1897.

Одлуком бр. С. О. 5207|1338. ех 1897. учињено је расположење, да поверенства всл. саб. одбора прегледе сва епископска добра. Услед тога су прегледана епископска добра у току 1898. у епархијама вршачкој, темишварској, пакрачкој и горњокарловачкој.

Осем расположења ради извршења оправака на епископским резиденцијама у опће — имам част споменути одлуку всл. саб. одбора бр. С. О. 8700.2540. ех 1898. и одлуку бр. С. О. 8701|2541. ех 1898., којима је дозвољено, да се у епископској резиденцији пакрачкој саграде неке просторије за канцеларије и архиву епархијске управе и односно да се спроведу оправке и неке доградње на плашчанској епископској резиденцији и побочним зградама јој. У години 1897-ој исплаћено је на оправке и осигурања епископске резиденције — — — — — — — — — — 6318 фор. 13 нов. а у год. 1898-ој — — — — — — — — — — 5163 фор. 92 нов.

Свега 11.482 „ 05 „

Што се тиче нове епископско-фондовске, управо, куће неприкосновенног фонда, у Будиму, то приватно — правни одношај између епископије будимске и неприкосн. фонда још није по закону утврђен. Ствар ова (са свима списима) је предложена вис. кр уг. влади ради получења прев. одобрења и дозволе у погледу уређења тих одношаја. Главније одлуке всл. саб. одбора, које се односе на овај предмет, јесу бр. С. О. 2061.708. ех 1897. (надзорни старатељ) С. О. 5252.1420. ех 1897 (получење 30-годишњег опроста од порезе) С. О. 2204/6 ех 1898; С. О. 3555.3855.899 ех 1898; С. О. 8687|2060 ех 1898. и С. О. 7311.2169 ех 1898 (уређивање прив. прав. одношаја и подношење ствари вис. влади) и друге.

Одлуком бр. С. О. 5975.2335. ех 1897 дозвољено је на образложену молбу сечујске срп. прав. цркв. опћине односно преосв. г. епископа будимскога, да иста опћина може бесплатно употребити кућу и кућиште у Д. Сечују за парохов стан, ну без поремећења постојећег прив. прав. стања. Непокретности епископске у Д. Сечују, које су стајале у граунтовници на имену блаженопоч. епископа Арсенија Стојковића, уписане су сад граунтовно на име срп. прав. епископије будимске (С. О. 4816.1303. ех 1898.)

Одлуком бр. С. О. 8068/2081. ех 1898. дозвољен је преосв. г. епископу будимском 4% зајам од 4000 фор. из нар. цркв. фондова на реконструкцију еписк. виногради, тако да га врати у року од десет година дана.

Одлуком бр. С. О. 2445.57. ех 1898. узет је на знање уговор између преосв. г. епископа вршачког и А. Г. у погледу засађивања једне количине епископскога земљишта виновом лозом.

Одлуком бр. С. О. 2691|831. ех 1898. одобрено је, да се у епископској резиденцији вршачкој на терет неприк фонда постави строј за електрично осветљење.

По што је питање градње епископске резиденције бачке у Н. Саду постало актуално, и обзиром на то, што нема изгледа, кад би сл. нар. цркв. сабор ову ствар узео у претрес, на предлог Њ. Светости г. патријарха, одлучио је всл. саб. одбор под 12. (24.) мартом 1898. бр. зап. 888., да се учине припреме за ту градњу, те је сачињен грађ. програм и расписан стечај за план и прорачун. Ову одлуку је прев. одлуком од 11. августа 1898. благоизволило Њ. Величанство најмилостивије одобрити. По што пак на расписани стечај није ниједан нацрт приспео, то је поверено г. архитекти В. Николићу из Карловаца, да сачини потребан план,

Оставине иза блаженопоч. епископа: вршачкога Емилијана Кењелца, будимскога Арсенија Стојковића, вршачког Нектарија Димитријевића и будимскога Јеремије Мађаревића до краја год. 1898. налазиле се још под расправом.

Код епископских оставина имам част истаћи као значајан моменат једну одлуку преузв. г. кр. уг. мин.-председника од 13. јуна 1897. бр. 9334 М. П., којом је преузв. исти ставио ван крепости одлуке сабор. одбора бр. С. О. 2776. | 948 ex 1896. и С. О. 4931. | 1733 ex 1896. Всл. саб. одбор је тим одлукама био одбио захтев преосв. г. епископа вршачког Гаврила Змејановића, да му се предаду уз инвентар из оставине пок. епископа Нектарија кућни и собни намештај, кухињски прибор и посуђе и златан напрсни крст, који је као епископски накит (орнат) намењен за цркв. употребу и то на темељу праксе и одређења чланка 28. и 29. изјасн. рескрипта од 16. јула 1779. Ну услед утока преосв. истога г. епископа стављене су те две одлуке ван крепости и всл. саб. одбор је позван, да донесе нову одлуку. Новом одлуком бр. С. О. 3827. | 2049 ex 1897. су горње одлуке делимично измењене и решено, да се упитни предмети г. епископу предаду инвентарно, као фондус инструкторус.

Интеркаларни рачуни епископије будимске за време од 10. (22.) нов. 1896 до 4. (16.) фебруара 1897. одобрени су одлуком бр. С. О. 3458. | 1326. ex 1897.; а наставак истих рачуна од 17. фебруара 1897. до 19. јануара 1898. одобрени су одлуком бр. С. О. 2728. | 1438. ex 1898. Уједно је учињено расположење, да се неке покретне ствари, набављене из прихода интеркалара, уведу као коренити иметак у инвентар епископијски. (С. О. 5974. | 5975 | 1991. ex 1898.)

Под бр. С. О. 1852. | 54 ex 1898. попунио је всл. саб. одбор избором оба *епархијско-епитропска места* у Вршцу (Коста Стефановић, трговац и Јоца К. Обрадовић поседник). Под бр. С. О. 4293. | 1120. ex 1898. попуњено је једно упражњено место епархијског епитропа у Н. Саду. (Др. И. Вучетић одветник.)

3. Манастирска добра.

Одлуком бр. С. О. 1540. | 80. ex 1897. учинио је всл. саборски одбор расположење, да се иметак манастирски без знања и закључка манастирскога братства односно без одобрења надлежне више власти не оптерећава, сходно одредби §-а 11. привр. упутства за манастире од 1876.

Како је место надзорника нар. цркв. добара упражњено, учинио је всл. саб. одбор расположење, да саборско-одборска поверенства прегледе манастирска добра у архидијезези и осталим епархијама, што је у току 1897. и 1898. и учињено.

Одлуком бр. С. О. 5348. | 1531. ex 1898. упутио је всл. саб. одбор управе фрушкогорских манастира, да по могућности заведу у манаст. господарству рационално пчеларство.

Покушај манастира Беочина у години 1897-ој, да из оне своте, коју је за продато цементско земљиште и припатке добио, према намени те своте, купи на вечито сходно непокретно добро, није испао за руком.

Обзиром на веома сиромашно стање манастира Бођана и да би се код истог манастира могле спровести најпотребније оправке, дозволио је всл. саб. одбор истом манастиру из манастирскога фонда зајам од 5300 фор. и своту од 2000 фор. као милостињу (С. О. 4533 | 1318. ex 1898) што је и преузв. г. кр. уг. министар-председник одобрити изволио.

Одлуком бр. С. О. 5189. | 1394. ex 1897. дозволио је всл. саб. одбор манастиру Шишатовцу, да из сопственога иметка (штед. улога у Новом Саду)

узајми без камате 3000 фор., по што му је то лето изгорело жито и пшћа за марву.

Ради изведења генералних оправака и нових градња на цркви манастира Шишатовца, даље на манастирском здању и око канализације, дозволио је всл. саб. одбор истом ман. Шишатовцу осем одлуком бр. С. О. 4359. | 1479. ех 1895. 10.000 фор. а. вр. и бр. С. О. 3089. | 1053. ех 1896. 4500 фор. — као што сам споменуо у извештају од 1896. год. — одлуком од 12. (24.) јуна 1898 бр. С. О. 3838 | 1317. још и зајам од 5588 фор. 75 нов. авр. из сопственога иметка на коначну исплату свега овопредметнога посла и то под погодбама, као и код прве две своте; ну замерио је управи истога манастира, што је без одобрења надлежне власти оправке у већем размеру извести дала и установљену своту оправака тако знатно прекорачила.

Одлуком бр. С. О. 3874 | 1319. ех 1898. дозвољено је изведење најпотребнијих оправака у ман. Базјашу.

У својој одлуци од 14. (26.) децембра 1898. бр. С. О. 7440. | 2080. — не дотичући се духовне стране овога питања — изјавио је всл. саб. одбор као врховна нар. цркв. автономна непосредна надзорна и контролна власт над срп. нар. цркв. добрима (саб. устројство, §. 22. г), да се јеромонах Г. П., који је с јесени 1898. постављен за привр. управитеља ман. Војловице — не може постављати у опће за управитеља над нар. црквеним, дакле ни над манастирским добром, те ни над добром манастира Војловице и да би се исти имао са поменутога места уклонити, по што се већ пре тога показао *пошито* неспособним у управи и руковању срп. нар. цркв. иметка. Уједно је пријављена ова ствар св. архијерејском синоду у погледу на духовну страну овога постављања.

Питање о исушењу баре манастира Фенека ради получења плоднога земљишта било је такође предметом одлука всл. саб. одбора; ну то питање до конца 1898. није приведено коначном решењу.

Најпосле што се тиче *манастирских рачуна* има се ово навести.

Стање прегледа манастирских рачуна концем 1897. и 1898. не може се назвати повољним с тога, што за те две године није финалисано само нешто рачуна; а узрок овом је та прилика, што је — по што нема надзорника нар. цркв. добара — преглед ових рачуна додељен књиговодству нар. цркв. фондова и заклада, које поред осталих прешних послова не може да употреби довољно времена на преглед. Ну ипак је овај преглед при концу 1898. био доста опсежан и за почетак 1899. је поднесено на финалисање односно за даљу одлуку 47 рачуна. Иначе што се тиче у опће поднашања манастирских рачуна на финалисање од стране архијерејезанскога и осталих епарх. администр. одбора, то *треба да су до сад поднесени рачуни бар до укључно 1897.* Рачунајући тако није поднесено саб. одбору 34 комада (године) рачуна, што показује, да је заостатак мањи са 4 рачуна него концем 1896. (С. О. 1569. 2. ех 1897.)

По епархијама распоређено стоји овако :

Архијерејеза са четрнаест манастира није поднела — 17 (+6) ком.

Епархија бачка са два манастира поднела је све.

Епархија будимска са једним манастиром није поднела — 4 „

Епархија вршачка са три манастира није поднела — 12 „

Епархија горњо-карловачка са једним манастиром није поднела 1 „

Епархија пакрачка са три манастира поднела је све.

Епархија шемшварска са два манастира поднела је све.

Неподнесено из целе митрополије свега

34 (+6) ком.

Према горњем би се имао позвати нарочито епархијски административни одбор вршачки, а сем њега и архиђејезански, будимски и горњо-карловачки, да учине расположење, да се неподнесени манастиреки рачуни без одлагања поднесу на финалисање односно да јаве, какве сметње стоје на путу.

Обзиром пак на то, што на налог всл. саборскога одбора од 15. (27) јуна 1894. бр. С. О. 2191|754 епархијски административни одбор темишварски није до сада поднео тражена разјашњења од управе манастира Св. Ђурђа на учињене овостране примедбе на рачуне истога манастира од год. 1890. и 1891. и од управе манастира Бездина на учињене овостр. примедбе на рачуне истога манастира од год. 1892.; нити је исти епарх. админ. одбор на налог всл. саб. одбора од 18. (30.) марта 1895. бр. С. О. 1352|532. поднео тражена разјашњења од ове последње управе на учињене овостране примедбе на рачуне истога манастира (Бездина) од год. 1893. и најпосле обзиром на то, што ни епархијски админ. одбор вршачки на исти налог всл. саб. одбора (бр. С. О. 1352|532. ex 1895.) није до сада поднео тражена разјашњења од управе манастира Војловице и манастира Златице и Базјаша на учињене овостране примедбе на рачуне истих манастира од године 1891. и 1892. — ваљало би позвати најстрожије оба споменута епарх. админ. одбора, да у одређеном року горњим налозима одговоре.

4. Црквено опћинска добра.

О овим добрима има се пре свега и уопће споменути, да су додаци инвентара како за 1897., тако и за 1898. у главном поднесени како всл. саб. одбору, тако (одавде) и преузв. г. кр. уг. министру председнику.

Одлуком од 16. (28.) дец. 1898. бр. зап. 2494. позвао је всл. саб. одбор архиђејезански, горњо-карловачки и пакрачки епархијски административни одбор, да установе, у којим су тамо подручним срп. прав. цркв. опћинама политичке опћине окупирали и одузеле покретни и непокретни школски иметак првих, па да се на темељу добивених података обратe вис. кр. зем. влади у Загребу с молбом, да се окупирани и узети школски иметак врати срп. прав. цркв. опћинама.

IV. Решавање свих нар. цркв. административних спорова у

II. односно III. степена.

У овом делу својега делокруга решавао је всл. саб. одбор све утоке, који су му поднесени против одлука архиђејезанскога и осталих епархијских административних одбора, а нарочито у споровима о уређењу и реду у цркв. опћинама, у погледу на руковање цркв. опћ. иметка и поверених заклада, на издавање законите дотације парохијском свештенству и т. д. У години 1897. решено је коначно таквих утока: 40, а у 1898.-ој: 63. (1895: 33; 1896: 57.)

Овде имам осем тога споменути нарочито одлуку од 9. (21.) јуна 1898. бр. С. О. 4222|910., којом је на молбу епархијскога админ. одбора бачкога истом, а и осталим админ. одборима (према наређењу конзист. системе од 1782.) протумачено, које је призивни (уточни) рок и како се има рачунати то време. Осем тога одлуку бр. С. О. 5732|1737 ex 1898., којом је изречено, који дан је меродавац у погледу праводобности: кад се преда на пошту или кад се фактично прими код надлежнога звања ушток? наиме овај последњи, што је утврђено и одлуком бр. С. О. 8081|2102 ex 1898.

Пре него што завршим овај свој понизни извештај имам част навести још и ове податке.

Свој рад у другој половини 1897. год. обавио је всл. саб. одбор у три седнице, које су трајале 11 дана (целе 1897. год. било је шест седница са 24 дана); донесено је пак у тим трима седницама 2206 одлука (целе 1897. год. донесено је 3.377 одлука.) У 1898. било је 4 седнице са 17 дана, а донесено је 2.621 одлука.

Ушло је у уруџб. записник:

1896 год.	—	—	—	—	—	—	5983 ком. поднесака
1897	”	—	—	—	—	—	7986 ” ”
1898	”	—	—	—	—	—	8889 ” ”

Всл. саб. одбор донео је за цело време својега званичења (до конца 1898.) 15.498 одлука.

За то је време ушло у уруџб. записник: 43.598 комада поднесака.

На све пређашње саборске одборе спада 10.478 одлука (— 5.020) и 26.302 ком. поднесака (— 17 295.)

На самом завршетку пак имам част учтиво известити, да је прека потреба, да се осем протоколисте саб. одбора (и школ. савета), који уједно има дужност да пази и на отправљање званичних писама и др., системизује и место *одговорнога отирачника*, чија би дужност била уједно и то, да води књигу о таквим списима, код којих је у питању држање евиденције рокова, тако да би се могло у свако доба имати тачна прегледа, докле је који предмет дошао и односно где се налази, пре него што је окончан, те да се тим начином отклони за времена и могућа штета од нар. цркв. добра и др. Према данашњем броју званичних снага и према многим послу *није могуће* водити такову евиденцију, него се мора крејирати за тај посао одређено место са тачно обележеним делокругом. Онда се не ће моћи догодити, да који подложен орган не одговори налогу всл. саб. одбора 4—5 година дана или можда никад. То званиничко место би се могло одмах системизовати; јер би се и у садашњој саб. одборској писарници могао исти орган сместити. Плата би му могла бити једнака писарској.

Молим, да всл. саб. одбор изволи узети овај понизни извештај на знање и у поводу садржине истог извештаја донети сходне одлуке своје.

У *Карловцима*, 28. августа (9. септембра) 1899. год.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Наше „Више Девојачке Школе“.

На основи 38. зак. чл. §. 80. из год. 1868. наумила је угарска влада да дигне на што виши ниво женско васпитање у Угарској. У први мах врло се мало јављало у Угарској оних, који су тежили за женским васпитањем. Новосадска српска интелгенција или боље рећи новосадске српске госпође биле су међу првима у Угарској, које су пригрлиле више васпитање женских у свом месту и у свом народу. Доказ је тому она патријотска представка, коју су новосадске српске

госпође поднеле 18. маја 1870. српском Народноцрквеном Сабору ради вишег васпитања женскога подмлатк. Имена тих покретачица су: Софија Пасковић, Јустина Кода, Ана Демелић, Анка Павловић, Јулијана Радовановић, Ана Милетић, Илма Јовановић, Александра Маринковић и Савка Суботић. Тој се молби придружила и новосадска српска црквена општина, која је на предлог саборског посланика Дра Светозара Милетића такође замолила Народноцрквени Сабор у Карловцима да оснује вишу девојачку школу. Црквена ће општина дати заводу зграду и потребну опрему.

Милетић је у Сабору говорио у при-

лог подизања ове врсте просветнога завода у Срба и умолио је Сабор, да прихвати ову патријотску тежњу новосадских госпођа и новосадске српске црквене општине, те да се отвори у Новом Саду виша девојачка школа.

Сабор је уважио истакнуте разлоге Милетићеве и оне у представци и закључио на предлог извештачев да се отворе више девојачке школе у Панчеву, Новом Саду и Сомбору, а уједно је упутио просветни одсек да изради статут за те школе, који је кр. угарски министар просвете и одобрио својим отписом од 17. јулија 1872. бр. 17565.

Тако су у Школској Уредби за српске народне школе г. 1872. изишла и она наређења, која се тичу наших виших девојачких школа у Н. Саду, Сомбору и Панчеву, а у §. 11. те уредбе, где је реч о материјалној егзистенцији тих завода читамо ове речи:

„За издржавање ове више дев. школе има се у дотичној општини *што скорје* образовати један особити фонд. И дотле докле тај фонд не буде у стању подмиривати редовите трошкове око издржавања такве школе девојачке, дужна је свака дотична предименована општина у средини својој потребно школско здације и нужне просторије набавити и са нужним намештајем, учевним средствима и другом потребном опремом из сопствености своје снабдети — а плаћање учитељског особља подмириваће се из српскога народнога просветног (клирикалног) фонда.“

И доиста клирикални фонд врши ту своју дужност од 1874. год. дајући на издржавање виших девојачких школа према исказаним потребама њихових патроната припомоћ, која је 1875. год. почела са 5595 фор. Доцније је та припомоћ постајала све већа, тако да је просечно издавано из клирикалног фонда на наше више дев. школе у Н. Саду и Панчеву око 9000 ф. а сомборској само 840 фор.

Тако је трајало то до 1893. год. Од те године потребе су још веће настале и клирикални фонд мораде издавати сада вишим дев. школама у Н. Саду и Панчеву преко 10.000 фор. годишње, а сом-

борској још 840 фор. Год. 1895. издано је новосадској и панчевачкој вишој дев. школи 10.406 фор., а сомборској 1560 ф. Од год. 1896. издавао је клирикални фонд вишој девојачкој школи у Н. Саду и Панчеву просечно *преко 10.000 фор.* год., а оној у Сомбору редовно од сад 1200 ф.

Кад се сабере сав досадашњи новац, који је клирикални фонд издао на издржавање виших девојачких школа у Н. Саду, Панчеву и Сомбору, онда се може јасно видети да припомоћ од 1874.—1901. износи *преко 270 000 фор.*

Све ово констатује двоје: С једне стране истрајност нашег клирикалног фонда, који је поред толиких својих терета пуних 27 година истрајао у испомагању и прилагању свом на олтар просветнога напретка нашег женског подмлатка, а с друге стране родољубље и прегалаштво тадање српске интелигенције а уједно кленулоост потоње генерације у овом питању.

Тај дакле немар, који се за ово 30 година показао на онима, који су у првом реду позвани да обезбеде живот наших виших девојачких школа, тај немар биће узрок укидању, ако се и у дванаестом часу не збрине за сигурнији извор даљем животу њихову.

Да су наше просветне потребе остале исте, које су биле у зачетку оснивања виших девојачких школа, још би нам клирикални фонд могао и даље подмиривати потребе око издржавања наших виших девојачких школа. Али сви наши просветни заводи дакако да нису могли остати на истом нивоу, на ком су били седамдесетих година.

Унапређивање њихово и савршено усавршавање према осталим сличним просветним заводима у нашој монархији и иначе изазвало је и веће потребе, а то све морао је подмиривати једино клирикални фонд.

Не ћемо овде да износимо бројеве из извештаја о нашим народноцркв. фондима за ово тридесет, рећи, година, који би нам најбоље могли то све показати. Који год загледа у те извештаје видеће и увериће се и сам.

Само ћемо истаћи по гдекоје моменте из живота наших просветних завода. Споменућемо само оне потребе, које су настале, кад су се морале одвојити женске препарандије од мушких. У тим приликама притекао је садањи патријарх српски, Њ. Св. преузвишени господин Георгије Бранковић сомборској препарандији подигавши јој засебну зграду са осталим потребама а уштедивши нашем клирикалном фонду најмање 40.000 фор.

Споменућемо и пр. да пакрачка препарандија читав низ година због познатих разлога није могла радити и да је од 1895. год. опет отпочела свој рад са припомоћи од клирикалног фонда у износу од 3754 фор. Ну та свота да како да није остала, она се повишавала тако, да данас клирикални фонд издаје пакрачкој препарандији у име припомоћи 7360 фор.

Поред тога број година службовања учитељских снага на свима нашим просветним заводима све је већи, а са већим бројем година службовања расту и већи доплаци. Споменућемо и пр. и још један већи ванредни издатак из клирик. фонда, који је допао професорима новосадске гимназије и који је достигао своту од 30.000 фор. у име накнаде за своје редовне плате, која им по рескрипту и према угар. држав. гимназијским платама припада. Још се није ни одгушио клирикални фонд од тога издатка, а истим професорима предстоји још једна нова накнада у име плате, па и та накнада изнеће на *милијарде форината*.

Све ово није било у прорачуну, а све то мора се издати, те је са собом повукло такове последице, да је клирикални фонд наједаред малаксао у том издавању, и прошле године није могао 10.000 фор. подмирити за наше просветне потребе, него је решио да се по 5.000 фор. мање припомоћи издаје српским гимназијама у Карловцима и Н. Саду. То ће рећи, да да српске гимназије у Карловцима и Н. Саду, за које се са припомоћи још у рескрипту побринуло, морају ево по 5.000 фор. годишње трошити од свога капитала, а куд би то у току година одвело, то свака зна.

Кад је Саборски Одбор видео шта чека наше просветне заводе, који сви изгледају помоћ од клирик. фонда, приморан је био решити да се удари намет на вилајет, и то на дужнике народних фондова тако, да је подигао дужницима интерес са 6% на 7%.

Кад би сви дужници клирикал. фонда и надаље остали његови дужници и не би на другом месту тражили зајма напустили наше фондове, тада би претекло око 11.000 фор. сувишка у клирикалном фонду после подмирених свих потреба његових. Али у првом реду је питање, хоће ли сви дужници и даље плаћати 7% нашем фонду или ће на другом месту олакшице тражити? У том случају је и овај сувишак несигуран. Потребе пак у нашим просветним заводима и даље редовно расту, а предстоји и још један главни издатак, а то је онај, који *с правом тражи од клирикалног фонда наша клирикална школа и њезин семинар*, који ће се можда још идуће шк. године отворити.

Не буде ли *Текелијин фонд* дотле притекао у помоћ издржавању семинара, као што је у тој ствари благовремено поднео Његову Величанству представку Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић, мораће тада и даље у том случају притицати у помоћ клирикални фонд. Видећи то и знајући све то наш Саборски Одбор да се ни од куда за сада не може наћи извора подмиривању васколиких ових потреба наших просветних завода, принуђен је био, хтео не хтео, прошле године донети овај свој закључак:

„С. О. 8969/2281. ех 1900. . . .“ С обзиром пак на §. 11. уредбе о срп. вишим девојачким школама од г. 1872., којом се наређује, да се за издржавање виших девојачких школа има у дотичној црквеној општини што скорије образовати један особити фонд, и пошто је за образовање таког фонда и сувише времена стојало на расположењу дотичним општинама тако, да је време да престане дужност клирикално-школског фонда у горњу сврху даљу припомоћ давати, односно плаћање учитељског особља у тим шко-

лама подмиривати, то позвати срп. прав. црквене општине у Новом Саду, Панчеву и Сомбору путем надлежнога им Епархијског Административног Одбора да се о потпуном издржавању својих виших девојачких школа одмах постарају и све потребе у ту сврху почињући од 1. јануара 1902. год. без икакве даље субвенције из овоподручног клирикално-школскога фонда из својих сопствених средстава односно из у ту сврху образованага фонда подмирују тим пре и сигурније, јер се исте у идућем прорачуну клир. фонда не ће моћи у обзир узети.“

Овим речма дакле упозорују се наше цркв. општине у Н. Саду, Сомбору и Панчеву за времена да се постарају за потребни фонд, који им је у дужност стављен Шк. Уредбом још пре 29 година, а нарочито речма: *„За издржавање ове више девојачке школе има се у дошитој општини што скорије образовати један особити фонд.“*

Буду ли окренуле наше материјалне прилике на боље, буде ли се дошло до нових извора, као што изгледа са Текелијиним фондом, тада ће још и даље моћи наше више девојачке школе подмиривати своје потребе из клирикалнога фонда. Али је то све веома непоуздано, јер овај фонд све већи издаци чекају, као што се показало то и до сада за ово последњих 30 година. За то је прва дужност и брига поменутих цркв. општина, које желе имати више девојачке школе у својим местима, да се постарају и за фондове и сигурне изворе, откуда ће своје више девојачке школе издржавати моћи.

Све ово јасно нам показује да није Саб. Одбор онај, који укида живот нашим вишим девојачким школама, него је Саб. Одбор по својој дужности позван био да се постара како ће се уопште подмиривати из клирикалног фонда све потребе наших просветних завода.

Нико није из клирикалнога фонда на своје потребе и на своје благовање ни крајцаре узео, а још мање да се „испомаже“ нашим народним фондовима. Ако се употребио новац за намештај у па-

тријарашкој резиденцији, тај се није употребио из клирикалног, него из неприкосновенога фонда, али како? Превишњом резолуцијом Његова Величанства дозвољен је зајам у ту сврху из неприкосновеног фонда са обвезом, да свагдањи митрополит-патријарх и главницу и интерес у току од 20 година у одређеним оброцима отплаћује. Такову је представку учинила Његова Светост и на такову је представку ево и превишње решење добивено, и садањи митрополит-патријарх српски преузвишени господин Георгије Бранковић примио је на себе обвезу да док год је жив отплаћује у годишњим оброцима, које и чини још од г. 1896., отплаћујући у годишњим оброцима 1443 ф. 20 н. До сад је исплатио 11 obroка, а све то износи до данас око 16 000 фор. Ну, треба још и то знати, да овај намештај остаје и даље, и после смрти митрополита-патријарха својина народно-црквена, те се не ће, као до сада што је било, после смрти митрополита-патријарха продавати. Овде није урачунат главни део намештаја, који сам репрезентује четвртину вредности читавога намештаја, који је садањи патријар одмах из својих средстава подмирио. (Слика „Сеоба Срба“, као и друге слике и попреча у свечаној дворници патриј. резиденције.)

Нико се, дакле, „не испомаже“ нар. фондовима, а најмање на штету наших просветних завода, *према којима је баш садањи патријар српски од свију до сада показао највише љубави, издавши из својих средстава до данас на 250.000 фор. на културнопросветне сврхе свога народа.*

Али свет — кб свет! Радо заборавља шта се чинило, особито ако се у мањим свотама чинило, па ма те своте све скупа и велику своту репрезентовале, да и не говоримо о моралној вредности појединих добротинастава. Или, можда би **више** иминовало да се рекло: Патријар српски Георгије Бранковић „групу“ је, шишоно реч, сваке друге године са 50.000 фор. на просветне сврхе, него што иминовује то, да је патријар српски Георгије Бранковић у току 10 година дао исту своту — која оист износи 5×50.000 фор.

Ну, прелазећи преко тога, вратимо се и опет на српске више девојачке школе.

Чули смо многе где говоре: Наше више девојачке школе код толиких наших потреба јесу за нас „луксуз“.

Ми би рекли да такве речи нису оправдане, јер свеколико наше старање од сеобе наше овамо па до данас беше око просветнога напретка наше омладине у народним — основним школама, препарандијама, гимназијама и богословији. У свима тим заводима претежна је бројем својим наша мушка омладина. Наш женски подмладак имао је прилике да се по нешто образује само у народним основним школама у свом матерњем духу. Препарандије наше кроз читаво своје време, од почетка свога, од г. 1812., па све до оснивања виших девојачких школа биле су затворене за наш женски подмладак. Тек са оснивањем виших девојачких школа могле су наше Српкињице похађати наше препарандије, јер више дев. школе пружају њима потребну научну спрему и прилику, да могу своју науку наставити у српским препарандијама. Гимназије су још мање давале прилике нашим Српкињама да у њима стичу неко више образовање, а даље о заводима да и не говоримо. Прјаво дакле више образовање наших Српкиња у срп. духу почиње тек са оснивањем виших девојачких школа. Такову потребу опазиле су, као што споменусмо у почетку овога чланка, прво новосадске српске госпође, јер их већ на две године после зак. од 1868 видимо на делу, дочим је мађарска грађ. девојачка школа постала тек 1876. год., кад је министар Трефор бавећи се у Н. Саду закључио да се таква школа али мађ. подигне у Н. Саду. За то је заповедио тадашњем шк. надзорнику да у споразуму са новосад. вел. жупаном и римокат. парохом нађе згодно место где би се подигла таква виша женска школа.

Тим више сад морала је српска интеллигенција прионути око утврђивања свога женскога просветнога завода, којем је намењен био двострук задатак: 1.) Да пружа срп. женској деци прилике за више образовање после свршених основних шко-

ла, и 2.) да пружа прилике многим и многим незбринутим Српкињама како ће данас сутра моћи саме себи зарађивати свагдањи хлеб у различитим државним и народним службама, а у првом реду у простветној служби свога народа, коју му пружа његова народна школа.

Наше више девојачке школе ваља да спремају наше Српкиње за наше женске учитељске школе, којих имамо две: једну у Сомбору, а другу у Горњем Карловцу.

За обадве ове женске препарандије треба да спремају наше више дев. школе довољан контингент ученица. Ну, како је научна основа и виших девојачких школа и препарандија различита у онима у Угарској, од оних у Хрватској, то настаје сад друго питање.

Је ли оправдано да српски народ, који је бројем својим једнак и у Угарској и у Хрватској, има у Угарској три више девојачке школе, а у Хрватској ни једну?

Ми добро знамо с каквим се потешкоћама боре, а с каквим се још борити могу приправнице, које из сомборске препарандије излазе, па желе служити у Хрватској. За то је и основана женска препарандија и у Хрватској, у Г. Карловцу. Па као што је потребно било да Срби у Хрватској добију своју женску препарандију, тако је исто потребно да добију и своју женску грађанску или вишу девојачку школу у Хрватској, која ће спремати женску децу за женску препарандију у Г. Карловцу.*

Потребна је таква женска школа тим пре, што велики број наше женске деце после основних школа, која желе полазити препарандије у Хрватској морају да се уче у хрватским грађанским школама женским, јер немају своје ни једне, или полазе вишу дев. школу у Н. Саду. Извештај новосад. више дев. школе у прошлој шк. години износи нам бројеве, из којих се види, да од страних ученица беше њих 47 из Угарске, а 63 из Троједнице. Ну загледајмо само у ста-

* У исто време тражили су и Митровчани када и Новосађани у свом месту вишу дев. школу, али су одбијени од Сабора.

тистичке податке и хрват. виших дев. (грађ.) школа, па ћемо се на мах уверити колико је наше деце у њима. Загледајмо само у Загребачки „клуб милосрдница“, па ћемо и тамо наћи српских кћери (а колико их се тек расуло по Божјем овом свету у немачке и мађ. „клубове“ наше домовине). За мушку се омладину већ боље збринуло, она има своје српске гимназије у Карловцима и Н. Саду, из којих могу ићи у срп. препарандије у Хрватској и Угарској

Овим редовима одговорили смо већ унапред да није „лукуз“ имати своје више девојачке школе али је „лукуз“ имати *три* више дев. школе за *једну*, а *ниједну* вишу дев. школу за *другу* половину српскога народа у овој монархији.

Можда ће нам се одговорити: „Ове више дев. школе јесу иметак и својина тих места, која су их основала, па треба да смо још захвални тим местима, што нам децу из Хрватске примају, као и са стране, иначе и пружају и тој деци вишу спрему и образовање у њихову животу.“

То би тако било, кад би та места сама о свом трошку издржавала своје више дев. школе. Али то се на жалост није дочекало ни после двадесет и седам година, него се из клирикалнога фонда који је Сабором намењен образовању васколиког оностраног народа српског у земљама угарске круне издало на те више дев. школе преко 270.000 фор.

Шта би дакле било природно?

Природно би било после свега тога то, да би требало *поделити подједнако бригу око вишег образовања српског женског подмлатка и онога у Угарској и онога у Хрватској.*

У ту сврху довољно би било према данашњим приликама, кад ништа далеко није, *само две више српске дев. школе и то: Једна за спремање жен. подмлатка за Сомборску, а друга за Горњокарловачку женску препарандију.*

Како је Сомборска виша дев. школа одувек најмање требала припомоћи од овако оптерећеног клирикалнога фонда, то би се она могла и најпре, и најлакше постарати да и за своту од 1200 фор.

нађе поуздана извора. Тако би се у Сомборску вишу дев. школу стицале све оне Српкиње из Угарске, које желе или посветити се учитељ. служби, или стицати више образовање и у самој приправничкој школи, као што су то чиниле, па и данас чине наше Српкиње по другим већим местима у Угарској и њиховим препарандијама.

Друга, исто тако потребна виша дев. школа и ради другачије научне основе и ради других олакшица морала би се основати у Хрватској, и та виша дев. школа би исто тако као и она у Сомбору пружала више образовање српском женском подмлатку, а уједно би спремала Српкиње ученице за Горњокарловачку препарандију. Тако би и ова срп. препарандија, која се о срп. новцу издржава, имала већи број српске деце, те се можда не би и тада још тужили, како је несразмеран број тамошњих приправница Српкиња према броју иноверкиња.

Кад би се данас упитали, где би било најзгодније сместити ту вишу девојачку школу у Хрватској, да ли у Г. Карловцу или у *Загребу*, ми би одговорили, да у данашњим приликама, где *неуморан рад Загребачких Српкиња госпођа у тамошњој женској задрузи толику радњу развија око подизања српског женског интерната у Загребу, да би нијатуродније било са тим женским интернатом спојити срп. женску вишу девојачку школу.*

Буду ли сретније и боље прилике настале и за наш клирикални фонд, и буде ли прилике, да се народ наш *озбиљније забави и том мишљу, држимо да ће се најпре доћи до тога закључка, да се према данашњим просветним приликама створи за српски женски подмладак два српска интерната: један у Сомбору, а други у Загребу.*

Тиме ћемо добити оно, што је садањи патријар српски, преузвишени господин Георгије Бранковић предлагао покојном баруну Милошу Бајићу, да оснује српски женски интернат, на што је барун Бајић већ и пристао био, само се радило на том, где да се тај интернат подигне. Ну, у последњем моменту преиначио је ненадно ту своју

директору мисао и жељу пок. Милош Бајић, поставши меценатом српске новосадске гимназије, даровавши јој 100.000 фор., да се из тога новца подигне нова гимназијска зграда.

Ако би ко запитао: »А шта ћемо са Новосадском и Панчевачком вишом девојачком школом?« Ми би одговорили: Као што им је била у први мах интенција да у првом реду послуже оне интересима и образовању мештана, па даље и околице, тако могу оне и даље остати својина тих мѣста, која се и тако ево морају збринути за свој фонд, за који се требало пре двадесет и толико година збринути.

Оне нам никад не ће бити на одмет, а буде ли ипак дошло дотле, да се баш не могу саме о свом трошку и свом фонду издржавати, наше Српкиње опет зато не ће бити без својих виших школа, јер ће више и опћенито и стручно образовање стицати у два српска виша женска просветна завода у Угарској и Хрватској.

Ти би просветни заводи требали да буду: *српске женске препарандије у Сомбору и Горњем Карловцу са својим вишим девојачким школама у Сомбору и Загребу.*

На завршетку ових мисли о нашим вишим девојачким школама молили би баш оне наше јавне листове, који данас толико очајавају због судбине наших виших девојачких школа, да сваком згодом чине своју патријотску дужност, позивајући свој народ на дарезљиво прилагање и принашање на олтар и ових просветних завода наших. Нека чине то с више љубави или бар с оном љубављу, с којом су у исто време сладили српском народу и читаве рекламе стварали, а тиме и пута утирали „циркусима“ из света.

Та, добар је наш народ и радо ће послушати своје јавне листове, као што их је радо послушао и у најновије време, кад је листом поврвио у „*Бартумов циркус*“, који је из јужних крајева Угарске, где је претежнији *српски живаљ, однео најмање 30—40.000 форината чистога српскога новца.*

Т. М.

Неколико практичких питања о одношају наше овострани цркве према држави.

Од Ђуре Вукичевића.

II.

Да ли поднесци код наших црквено-автономних власти подлеже државном белеговању или не?

Наше централне црквено-автономне власти у Карловцима учиниле би заиста једно добро да на чисто изведу по наш народ врло важно материјално питање: *да ли поднесци код наших црквено-автономних власти подлеже државном белеговању или не?* Наше централне црквено-автономне власти нису издале никакво упутство нижим црквено-автономним властима, како у том погледу треба да поступају; а због те неизвесности се лепе силне белеге на поднеске, који не подлеже никако белеговању, а пропушта се белеговање тамо, где је потребно, те се странке тиме неизмерно из незнања оштећавају.

У бачкој и вршачкој дијецези код наших епархијских власти не белегују се никад ништа, нити ко узима налазе (Befund, lelet), У будимској се дијецези данас такође ништа не белегује, али су се бракоразводне парнице белеговале до 1 октобра 1895. У темишварској дијецези се поступа неједнако; белегује се и не белегује, како ко мисли да је правилно. У пакрачкој и горњо-карловачкој дијецези белегује се само бракоразводне парнице, али органи епархијских власти не узимају никакве бевунде. У карловачкој архидијецези се пак и сувише строго поступа с белеговањем јер не само што се белегују сви списи бракоразводних парница, него наши автономни органи бевундују шта више у корист државе, па и тамо где белеговању у опште и нема места, а нису никако ни позвани, да врше дужности државних финансијских органа.*

Међутим није ни код римокатолика много боље; и код њих се код свију дијецеза налазе епархијске конзисторије, такозване свете столице са означеним делокругом, у који спада наиме и суђење у брачним парницама на развод од стола и постеље. И

* Данас то не бива више. Ур.

код римокатоличких светих столица нити је једнака, нити је установљена пракса у погледу белеговања. Код једних се белегује, а код других не; само што римокатолички црквени органи не врше нигде бефундовање, него остављају држави, да њени органи бефундују, ако шта за потребно нађу, а странкама остаје право, против тога се тужити код надлежних финансијских власти. — У реформата обе вероисповести у Угарској, т. ј. код калвина и лутерана, налази се законом гарантована и статутима организована потпуна црквена автономија са установљеним разним вишим и нижим црквеним властима. У реформатској автономији се не белегује ни један поднесак, управљен на ма коју нижу или вишу њихову црквену власт И тај је поступак у реформата сасвим коректан и одговара потпуно закону.

Дужност белеговања заведена је први пут у Угарској царском наредбом од год. 1850. Том се наредбом укида плаћање разних такса, које су дотле код угарских државних и црквених власти за службовања наплаћиване. Том је царском наредбом укинута и плаћање такса нашим конзисторијама, које су прописане у конзисторијалној системи од год. 1782.

Државно белеговање заведено је на ту цел: да се отуда наплаћују поједине власти за своје службовање и да се поједини акти од државе за званичан призна и извршење његово од државе гарантује. — Наше црквено-автономне власти држава никако не издржава и из тог разлога поднесци и одлуке наших црквено-автономних власти не би подлежале државном белеговању; али у колико држава тим одлукама државни аутентичитет даје и њихово извршење на себе прима, — онда такве одлуке и поднесци услед којих су донесене, потпадају редовно државном белеговању.

Кад је год. 1865/7 повраћен угарски устав, донесен је год. 1868. XXIII. зак. чл., којим се аустријски белеговни закон од год. 1850. са неким допунама у крепости задржава. У том новом угарском закону се у 19. §-у прописује, да у брачним парницама сви поднесци и пресуде

пошадају под државно белеговање, било да се те парнице ма код којих судова расправљале и решавале буду. До год. 1895. т. ј. кад је заведен грађански брак, решавали су грађански судови бракоразводне парнице за реформате и Јевреје; а православно и римокатолички судови за своје следбенике. Пошто је држава признавала правоваљаност бракоразводних пресуда наших и римокатоличких духовних судова и пошто је извршење њихово гарантовано, то су се акта бракоразводних парница морала белеговати код наших и римокатоличких конзисторија исто тако, као и код грађанских судова.

Протестанске црквене власти немају и пису имале право решавања бракоразводних парница, него су решавале само своје унутрашње црквене, школске и фондацијоне административне послове; а како се ти послови не врше под сигнатуром државном, то не подлеже државном белеговању; зато у реформатској црквеној автономији у опште и нема државног белеговања.

Из тога излази: да су и у нашој народно-црквеној автономији белеговању подвргнуте само бракоразводне парнице; поднесци и решења пак у свима осталим црквеним, школским, фондационим и административним стварима не подлеже никаквом белеговању.

Међутим од 1. Октобра 1895. г., од како је у Угарској установљена грађанског брака заведена, — бракоразводне парнице само код наших конзисторија у Хрватској и Славонији подлеже државном белеговању, јер тамо још влада црквени брак, а држава га својом сигнатуром усваја. Код наших пак конзисторија у Угарској не треба давати више белеге на бракоразводне парнице, јер црквени брак и разрешење црквеног брака Угарска сматра данас за приватну ствар, која је за њу сасвим ирелевантна, а на такве по државу индиферентне ствари, нисмо дужни давати државну белеговину.

Пошто пак при свем том што је у Угарској заведен грађ. брак, а није укинут 19. § биљеговног закона од год. 1868, по коме бракоразводне парнице код свију

Додатак 20. броју „Српског Сиона“ за годину 1901.

власти без разлике подлеже државном белеговању, — то се писац ових чланака обратио своме пријатељу, који је данас судија код највишег финансијског судишта у Будимпешти, а уједно је припознат авторитет у пристојбеним и биљеговним стварима, те му је разложио своје назоре, да се на супрот закону од год. 1868. не морају данас белеговати бракоразводне парнице ни код римокатоличких конзисторија у Угарској тим мање, што се при разводу тога брака код грађанских судова већ морају давати прописане белеге. Одговор је гласио: „Имаш право, шаки случај истина још није био овде на највишем финансијском судишту, али ако дође, решиће се у томе смислу, да бракоразводне парнице код католичких и православних конзисторија у Угарској не подлеже више државном белеговању исто тако, као што, државном белеговању не подлеже ни пресуде часних и изборних судова (*Ehren und Schiedsgerichte*) којих, извршење држава на себе не прима.“

Још нешто о саборском изборном реду од 1870/1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

VII.

Као што су се неки још 1790. позивали на сабор 1769., да „оправдају“ саборисање о црквеним пословима за време упражњене митрополитске столице, позивали су се пријатељи и браниоци таког саборисања на оба ова сабора и г. 1864. и 1870. до 1872. Позивају се још непрестано, и ако је то позивање као неосновано не једаред доказано.

Г. 1864. доказао је ту неоснованост тадањи архимандрит блаженоупокојени патријарх Герман Анђелић. Његове речи — истина, не питајући за претходну дозволу г. Димитрија Руварца — цитирао сам у својим прошлогодишњим чланцима (стр. 56.). Споменуо сам том приликом, да, ради разумевања саборисања тих сабора за време седисваканције, треба имати на уму при-

лике и узроке у којима и због којих је такво саборисање било, а које је прилике и узроке изнео и прерано упокојени протојереј Мавојло Грбић у своме делу „Карловачко Владичанство“.

Но г. Д. Р-цу не би „комарац музика“. Њему се смрче пред очима кад је видео да се позивам на Германа Анђелића, и онога у почетку сабора 1864. Њему завриска срце кад је видео, да сам отштампао чувени говор тога — за мене увек *блаженоупокојенога* — Германа Анђелића од 1864. Можда и за то, што га није отштампао он. А да је то учинио он — и чудим се да није — онда сигурно не би тај Герман био само „шарошпатачки јурат“; сигурно онда не би г. Д. Р. потезао о њему ствари и питања, која нису била предмет мојих чланака, а о којима и кад буде говора, не ће бити ни кадар ни достојан г. Д. Р. да суда изриче — него би му и онда клицао „слава“, као што му је клицао, кад је прештампвао његово „Oprovrženje na prijateljski odgovor Dra P. Stijića“;³⁴ него би му и онда тај Герман био „шарошпатачки јурат, коме је, још као Григорију, борба била забава драга, а још милије сакрушити врага.“³⁵

Но кад томе г. Д. Р-цу, такоме историчару од истине и такоме канонисти од јевропскога гласа и значаја, није ништа што је рекао умни Герман; и кад томе и таквоме г. Д. Р., неће можда вредити ништа ни оно, што је рекао чувени др. Теодор Мандић (в. чл. VI.), онда ми не остаје друго ништа, него да пред њега, изведем највећи авторитет „у познавању историје нашег народа на овој страни“, који је оно, у својој скромности, *сам о себи* рекао³⁶, да је: „од свију наших свештеника највише писао о нашим црквено-народним стварима, *при чему се увек држао истине*; који се у том погледу може мерити са свима нашим људима, који се баве тим стварима; који познаје као мало ко историју данашње народно-црквене аутономије“.³⁷

³⁴ Дрохобецки, Штросмајер, и Анђелић. Земун. 1893; стр. 37.³⁵ Ibid стр. 35.³⁶ Изјава протојереја Д. Руварца пароха Земунског од 6 Јуна у 46 бр. „Новог Времена“ ex 1897.³⁷ Као што је н. пр. показао „историчним расветљавањем“ „Постанка и развика“ те аутономије.

Извешћу пред г. Д. Р. главом њега самога — „с мишљу и персоном“.

У расправи својој: „Регуламенти од 1770. и 1777. год. и деклараторија од 1779.“³⁸ рекао је г. Д. Р. и ово:

„Наши народни прваци из новијег времена не познавајући историју нашег народа на овој страни, не једном се позиваше на народни сабор од 1769. год. како су и на њему прво направљана народно црквена питања, па се тек на свршетку предузимао избор митрополита, те захтеваше то исто, а кад им се допустило и радише, а не знадоше, како је тешко било народним посланицима 1769., што им се није допустило, прво бирање митрополита, па тек после расправљање и да је то још по смрти Ненадовићевој наређено било због тога: „што ће се тим — као што рече царица — радије сваки владика покоравати мојим жељама, и погоднији бити при расправама саборским, јер ће се сваки надати,³⁹ да ће постати митрополитом, с којим је звањем скончана и велика част и плата.“⁴⁰ (Швикер, стр. 243.).

„Да се и нашем сабору 1870—1872. није дозволило, да без митрополита онолико (колико?) дуго саборише, већ да се настојало, да се одмах по смрти патријарха Самуила Маширевића, обавио избор патријарха; питање је, да ли би се и онда онако (како?) саборисало?“ ...

Дакле, кад се народни прваци позову на сабор 1769, онда је то непознавање историје нашег народа; а кад се на исти сабор, у истој намери и са истим смером⁴¹ позове г. Д. Р. онда — да молчитз цео род људски и да стоитз со страхомз и трепетомз пред тим егземпларом ђудљивости, превртљивости, недоследности и титрања са историјским истинама. И с таким историчарем, и с таким егземпларом да се диспутам?!

Браниоци саборисања о црквеним ства-

³⁸ Ново Време бр. 3 ех 1893.

³⁹ Ох, само да тога надања није никад било, и да га не буде!

⁴⁰ Или, као што је Грбић добро превео: „да ће добити ово толико угледно и издашно достојанство.“ (II. стр. 63.) А после којих је речи Швикер додао: In der That wurde durch diese Verschiebung der Metropolitwahl dem k. k. Congress-Commissär ein wirksamer Hebel in die Hand gegeben, um damit die Haltung der Bischöfe zu lenken und auf ihre Entschliessungen Einfluss zu nehmen (стр. 243-4).

⁴¹ „Осврт“ стр. 29. 30.

рима за време седисваканије треба једаред за свагда да одбаце из руку својих оружје као што је позивање на сабор 1769., јер тим оружјем сами себе секу.

Доказано је, наиме, да је држање сабора тога било дозвољено после многих молби *митрополита* блаженоупокојеног Павла Ненадовића још 1768., и то, као што казује Јиречек,⁴² по савету грофа Хадика, који је тиме спречио држање Синода 1768, сигурно зато, да се не би у њему решиле наручене тужбе против митрополита и епископа, него да се оне изнесу пред сабор, на којем су оне комесару Хадикку требале ради постизавања познатих смерова државних фактора, као што су му добро и дошле 1769.

Доказано је надаље, да је после смрти Ненадовићеве: versammelte Nation, mit gemeinschaftlicher Einverständnus einstimmig молио zugleich um die Erlaubniss zur Abhaltung einer neuen Metropolitens; но да та молба није задовољена.⁴³

Доказано је, да је већина тога сабора 1769. тражила, да се најпре изабере *митрополит*, а онда, под његовим председништвом да се предузму други послови. И г. Д. Р. је тај захтев саборске већине некад споменуо⁴⁴. Али, зато је ипак у „Осврту“ (стр. 30.), опет из љубави према истини, рекао, да је епископат на саборима 1769 и 1790, без икаквог приговора учествовао.“ Рекао је то, ма да и Швикер, вели, да је тадањи епископ Темишварски Вићентије Јовановић Видак, који је био „вођа конгреске опозиције,“ in Namen der ganzen Nation auch noch den Antrag gestellt, dass vor allen anderen Congress Geschäften ein *geistliches Oberhaupt*⁴⁵ zu wählen sei, um die Nationalgegenstände dieses Congresses unter einem *wirklichen Vorsteher* verhandeln zu können.“ О томе захтевању сабора казује и Грбић:

⁴² Actenmässige Darstellung. стр. 28.

⁴³ Швикер: Politische Geschichte der Serben in Ungarn; стр. 242.

⁴⁴ „Ново Време“ бр. 3. ех 1893.

⁴⁵ Јер се онда већ није допадало у Бечу, да се митрополит назива caput nationis, а који је назив нарочито и забрањен Вићентију Јовановићу Видаку највишим отписом од 4 јуна 1779, који је отпис екхибиран у Митрополији под бр. 251, али којег отписа данас у архиви нема.

„Сабор је захтјевао у првој сједници, да се најпре изабере митрополит, па да остале послове израђују под предсједништвом свога законитога предсједника.“⁴⁶

„Устане темишварски владика Видак, па замоли у име сабора, нека би се допустило, да Сабор најпре изабере архиепископа и митрополита, како би онда могао остале саборске послове расправљати под председништвом свога правога старјешине. За овај владичин приједлог устану сви заступници и свештенички и свјетовни, осим официра. А што и они на то не пристадоше, лако је разумјети.“⁴⁷ Али комесар с мјеста одбије овај приједлог, наводећи за разлог тобоже: што је овај Сабор још за живота покојнога митрополита одобрен;⁴⁸ што се митрополит има изабрати између ше сторице присутних владика па за што немало сви епископи имају процеса.“⁴⁹

„И комесар је одмах на почетку побједио. Он је онако солдачки скршио саборску већину, а за мишљење својих официра није ни питао, те је сабор пристао, да се све прије расправља, па онда да се бира митрополит. Сабор је пристао, да ствара уредбе за цркву, а без законитога црквенога старјешине и без својих вла-

⁴⁶ „Српске Старине“, види „Глас Истине“ бр. 3 ех 1889. стр. 46.

⁴⁷ Само не ће да разуме то, осим осталих, и г. Д. Р. Њему би доликовало, да и на основу тога „официрекога“ непристајања на предлог епископа Видака, предлог тај и еву његову аргументацију са „законитим председником“ и „правим старешином“, — живѣ сѣѣѣ администратору Јовану Ђорђевићу, — назове „фразирањем“, неразумевањем канона и непознавањем разлике између Синода и сабора и т. д. Јер, за бога, какви би то канони били који би забрањивали оно што је један Хадик хтео, а одређивали оно што Хадикови официри нису хтели!

⁴⁸ Такав аргуменат износили су и наши народни, прваци 1870—1872., да оправдају тадање саборисање за време седисваканције, позивајући се на то, што је сабор 1869 још за живота патријарха Маширевића одобрен и сазван. Дакле, аргуменат из арсенала ђенерала кавалерије грофа Хадика! О, да красних ђака дивног учитеља! Међу њима и јесте место Димитрију Руварцу, који би такођер хтео да оправда саборисање 1870/1. тиме што је то саборисање било само наставак „расулуг“ сабора што га је сазвао патријарх, те га је Стојковић, као администратор дакле, могао наставити. О поносни Срби Хадиси XIX и XX. века, о љубитељи насиља и незаконитости, о поклоници државне силе и надмоћи! О чудни ли браниоци своје цркве, њезиних закона и слободе, њезиних и народних права!

⁴⁹ Само што се ти процеси требали и имали решити у Синоду, који је првобитно и одређен био за 1778. г.

дика, који су на страну одгурнуте; који су управ стављене под судску истрагу, не знајући ни од кога су управ тужени, ни зашто су све тужени.“

„Комесар је руководио сједнице, он је одређивао дневни ред и узимао је, што но ријеч: неку с коца, а неку с конопца. Администратор Ђорђевић није се ни жив чинио . . . Сви закључци иду у главном на то, да се што већма скучи митрополитска и епископска власт а држава да се што већма утврди и над народом и над црквом. Та комесар је захтјевао, нека Сабор закључи, да Хофдепутација поставља свештенике на парохије и да у конзисторијалне сједнице долази сваки пут по један официр.“⁵⁰

И, поред свега наведенога позивати се на тај, и на такав сабор, који је, свестан незаконитости саборисања без митрополита, тражио, да пре свега изабере митрополита, а којем државна власт није то дозволила него је она саборисала са тим сабором и без митрополита, а ради својих државно-политичких тенденција; позивати се, велим на тај и на такав сабор, на којем је комесар председавао и „онако солдачки заповедао“, а на којем су епископи од државне власти били „на страну одгурнути“, — значи заиста, или незнати или невермати законодавство и канонично учење своје цркве; значи или „непознавати историју нашег народа на овој страни“, или: познавати ту историју, па данас осуђивати оне који се позивају на тај сабор, а сутра се и сам позивати на тај исти сабор, значи и титрати се са истином, али — титрати се и са самим собом. А тако чини г. Д. Р.

Он се је у „Осврту“ позвао и на сабор од 1790. Он, реномирани канониста на почетку XX. века, дочим је још неумрли Сава Текелија у својој автобиографији написао:

„Не знам је ли резолуција за Сабор била већ издата или не (јесте), кад Путник на пречац умре у Бечу, па су говорили да су га будто (тобоже) Маџари отровали, да са тим одузму Србљем право држати Сабор, него само за избор митрополита.“⁵¹

⁵⁰ Карловачко Владичанство. II. стр. 70—77.

⁵¹ Карловачко Владичанство. III. стр. 99.

Дакле, у XVIII веку знали су и Мађари, да за време седисваканије не сме бити расправног сабора у црквеним пословима, а у XX веку не зна или не ће да зна за то православно српски пројереј!

Истина, Текелија је поред свега тога грофу Палфи Каролу казивао:

„Извините, Ваше Превосходство, 1768 г. био је резолвират Сабор за живота митрополита Павла Пенадовића, а у 1790 био резолвират за живота митрополита Путника; а што су њих оба два митрополита умрла пре, него ли се почео држати Сабор, то не следује да не би се држао ако би они живи били.“

Но, то резоноваше Текелијино остављам г. Д. Р., да га, као што то он уме, „исторично расветли“ и канонски оправда. Само нека ни при том не заборави, да је и Хадик саборисање без митрополита 1769. правдао тиме, што је сабор одобрен био за живота митрополитова.

Државна је власт наредила и саборисање 1790. из разлога Бечке политике према Мађарима. Тај сабор је требала државна политика Бечка, требала га баш у Темшвару, а тој политци није било до питања и расуђивања, да ли канони дозвољавају или забрањују саборисање за време седисваканије. Но, ако у целој политичкој игри Беча према Мађарима и за г. Д. Р. постоји већи авторитет „крепост и снага“, него у учењу његове цркве и њезином законодавству, о томе, као и de gustibus, — non est disputandum.

Non est disputandum у опште са недоследношћу, превртљивошћу и ћудљивошћу кавгације г. Д. Р., али — ради ствари ја ћу поћи и даље, те прећи на Конзисторијалну Систему. А ко је г. Д. Р. и какав је његов „Осврт“, зар се не види већ и из досада приведенa?

Дописи.

У Баји, на Спасов дан 1901.

(Дар Његове Светости, патријарха српског Георгија Бранковића) Док вије овомесна гимназија подигнута била на осам разреда, биле су и основне школе, па и наша српска вероисповедна, смештене у

гимназијској згради. После тога је изнајмљена и за нашу школу приватна једна кућа, а станарину је плаћала варошка благајна, из које се исплаћивали и учитељи. Кад је врли Србин *Русић*, који живи у Америци, основао са 5000 долара закладу, из које се имају исплаћивати учитељи наши, отказала је варош сваку потпору нашој школи. И тако поред закладе за издржавање учитеља остадосмо без припомоћи за издржавање школе, остадосмо без школе. У тој невољи својој изаслали смо депутацију Његовој Светости, великоме добротвору српске школе и просвете, патријарху нашем *Георгију Бранковићу* са молбом, да нам помогне у невољи нашој, како би до своје школе дошли. Учинили смо то са пуном вером, да нас велика љубав наше добре Поглавице црквене и прослављенога добротвора свога народа и његове просвете не ће оставити без помоћи Своје. И писмо се преварили. Његова Светост, дични патријарх наш *Георгије*, који је подигао основну школу у Кулнину, препарандију у Сомбору, прихватио је пуним срцем љубави Своје и нашу молбу, помогао нам је као што добар отац помаже деци својој. Како је у то време на продају била баш поред наше цркве кућа на продају, а сходна потпуно за школу, купио ју је св патријарх *Георгије* за 7060 круна и поклатио нашој црквеној општини за школу. И тако данас имамо и своју школу и закладу за издржавање учитеља. По одредби Његове Светости нашега великога добротвора, ако би временом буди из којих узрока престала српска вероисповедна школа у Баји постојати, имаће се доходак те куће капитализовати као заклада за оправљање и украшавање св. храма нашег. Црквена општина је са благодарношћу прихватила ово добротворство и наређење свога Мецене, са закључком, да се сваке године на дан св. Димитрија, као на дан Крсног Имена Његове Светости патријарха *Георгија*, служи парастос у нашем св храму у сиомен блажене памети деде и оца Његове Светости нашег добротвора. Деда Његове Светости био је парох, а отац Њег. Светости ђакон и учитељ у Баји. Дубоко захвални својој врховној По-

главици црквеној и великом добротвору и наше и целе српске школе и просвете, молимо се Господу, да благослови и успехом крупнише све племените и родољубиве намисли и тежње дичнога нам патријарха *Георгија Бранковића*. Бог му помогао и од сада у његовој архијепархијској љубави за цркву и народ његов православни српски. Слава Мецени српске школе и просвете патријарху *Георгију Бранковићу*! Слава му и хвала!!

У Даљу, 12. маја 1901.

(Доброћинство св. патријарха *Георгија*.)
 Прошле године молила је наша црквена општина високу кр. земаљ. владу у Загребу за припомоћ у сврху оправке цркве своје. Решење је гласило, да ће влада, у име подмирења прорачуњеног на 2000 круна оправка црквеног торња нашег, дати припомоћ од 1000 круна, ако цркв. општина подмири ону другу половицу од 1000 круна. Но пошто наша сиротиња није могла смоћи тих 1000 круна, обратили смо се нашем љубљеном св. патријарху *Георгију Бранковићу* са силовљом молбом, да нам притекне у помоћ. Његова Светост нам је раширена срца ту помоћ од 1000 круна дала. Ал' ето јада изненада. Кад јависмо вис. влади, да смо помоћу Његове Светости смогли 1000 круна, те молили да нам, према своме решењу и обећању, вис. влада сада исплати другу половицу трошка, какав ли одговор доби смо! Пошто је Његова Светост патријарх српски *Георгије* нашој црквеној општини дао 1000 круна припомоћи, а пошто је по владином решењу дужна општина наша из својих средстава подмирити 1000 круна, то се вис. влада не налази побуђеном у место општине подмирити ту нашу припадајућу половицу трошка, око споменуте оправке. Непријатно смо били изненађени оваким одговором наше високе зем. владе. И ми га овде болним срцем бележимо.

У неприлици шта ћемо, како ли ћемо, после оваког владиног одговора, све јаде наше у једну наду нашу скупи смо и закључисмо опет припасти молбом своме добром оцу и добротвору Његовој Светости, узвишеном патријарху нашем

Георгију. И молбу нашу св. патријарх опет очински услиша. Даде нам и оних других 1000 круна, те ми више не морадосмо влади — на праг. Сад нам је црквени торњак оправљен. Хвала нашем дичном патријарху и добротвору Његовој Светости *Георгију Бранковићу*! И оправку изведосмо а и претекло нам је 400 круна. По закључку црквене скупштине основали смо са тих 400 круна фонд за даље оправљање цркве наше, под именом фонд св. патријарха *Георгија Бранковића*, који нам је оснивање тога фонда благоизволео одобрити и благословити. Тај фонд се одмах и умножио прилогом високородног г. дра Милана Максимовића управитеља патријарашког властелинства и другим прилозима ктитора и приложника наше цркве. А као што радосно дознајемо, умножиће га и Његова Светост. Слава Његовој Светости љубљеном патријарху нашем *Георгију Бранковићу*!

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(При церклу,) што га је *Његово Величанство* при отварању делегација држало, благоизводело је најмилијивије питати Његову Светост патријарха *Георгија* за Његово здравље, изјавивши после повољна одговора Своје превршиће задовољство, да Његову Светост види здрава и опорављена. — *Његово Величанство* је било наиме познато, да је Његова Светост патријарх *Георгије* у последње време мало побољшавао.

(Мили гости *Његове Светости*.) Сутра, први дан Св. Духова, допутоваће лађом у Карловце министар краљевина Хрватске и Славоније преузвишени г. *Ервин пл. Чех* и велики жупан Сремске жупаније, пресветли г. *Петар пл. Јурковић*. Бавиће се до вечери другога дана Св. Духова и бити милим гостима Његове Светости, преузвишенога господина патријарха *Георгија*. Високим гостима спремљен је свечани дочек. Преузвишени г. министар је и заступник града Карловаца на земаљском сабору.

(Богословски Семинар). Велељепна задужбина Његове Светости патријарха *Георгија* украшава се споља и изнутра, те се ближи и оном дану, кад ће да сине у пуној величини и лепоти својој. Као

што дознајемо првобитни прорачун за градњу Семинара, прелиминираан на 206 хиљада круна, у велико је премашен. До садањи трошкови око градње Семинара износе 230 хиљада круна. —

(Саборски Одбор.) сазван је у редовне седнице своје за 11. (24.) јуни о. г.

(Испити зрелости у Карловачкој Гимназији.)

Писмени испити отпочети су и трајали су од 14 (27) до 19 маја (1 јуна) о. г., а усмени биће од 11 (24) јуна и следећих дана.

(Стопедесетгодишњица освећења Свето-Успенске цркве Осечке.) 30. априла о. г. навршило се 150 година, како је Осечку цркву осветио и гроносао тадањи епископ Пакрачко-Славонски и Осечко-Пољски Софроније Јовановић, па је тога дана прослављена успомена освећења свечаном службом, опходом око цркве и свечаним благодарењем. Свештеник Лазар Богдановић изговорио је на литургији пригодан говор.

Цариградска патријаршија.

(Нови састав Св. Синода у васељенској патријаршији.) У јануару т. г. изишао је рок заседању петорице чланова у Св. Синоду, те их је ваљало поунити. Но пошто су места тројнице од њих премештајем на друге катедре попуњена, то је остало само два места празна и то место митроп. веријеког Константина и дерског Калиника. Њих су заменили митроп. пруски Натанаило и јоаниски Григорије. Данас је овако састављен Св. Синод. Председник — патријарх цариградски, чланови: Кирил — адријанопољски, Антим — амасијски, Стефан — митимски, Харитон — месимвријски, Поликарварски, Константин — хијоски, Гервасије — кфрчки, Доротеј — гревенски, Никифор — литички, и Јован — лероско калимноски.

Читуља.

Протојереј † Јован Јаношевић
парох Осечки.

Након дуге и тешке болести у 71 години свога земнога живота преминуо је у Господу 11 (24) маја о. г. Рођен 1830, рукоположен 1857., а именован почасним протојерејем 1900 године. Опојан је 13 (26) маја у Осечкој Св. Успенској цркви од десеторице свештеника, под начелством администратора Вуковарског, протопрезвитерата г. протојереја Илије Церкаћанског. Црквена општина Осечка оплакује у врлом покојнику свога дугогодишњег доброг и примерног свештеника, с којим се опростио, у сходном говору, млађи му брат и друг на Осечкој парохији, г. јереј Лазар Богдановић. Нека је врлом покојнику лака земља и вјечна памтаь!

Данас, 19. маја, дао сам годишњи парастос покојном оцу Николи Јакшићу, пароху српско-моравичком у овдашњој саборној цркви.

Карловци, 19/V. 1901.

Душан Јакшић.

Књижевни оглас.

Изашао је из штампе:

ЗБОРНИК

ЦРКВЕНИХ БОГОСЛУЖБЕНИХ ПЕСАМА ПСАЛАМА
И МОЛИТАВА

ИЗВОД ИЗ ТИПИКА

И

ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКИ РЕЧНИК

За православне српске цркве и школе
Благословом Његове Светости преузвишенога господина
Георгија Бранковића патријарха српскога
на свет издали

Протојереј Јован Живковић и Јован Живановић
професор у богословији. професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православље најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи 42½ табака велике осмине и према оцени стручњачкој вреди најмање 10—12 круна; но у жељи и намери, да она доспе и у сиромашније српске куће и школе ставишемо јој цену у меком повезу (брошираној) 7 круна (8 динара и 50 пара) и *миљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или *поузећем* (на доплату.)

Наручбине примају и извршавају само:

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: Јован Живковић, *Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф. Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А. Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Коми. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

Ср. Карловци, у недељу мирносноца.

Протојереј Јован Живковић
професор у богословији
Јован Живановић
професор у гимназији.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 377/219 ex 1901.

40 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију V. разреда у Бачинцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јуна о. г. по ст. кал. поднети.

Из седнице архијидејезалне конзисторије, држане у Карловцима 3/16. маја 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 41 1—1

Срп. прав. црквена општина у Вел. Радинци држаће дражбу на мањак, ради оправке свога парохијалнога дома, дана 3. (16.) јунија о. г. у 3 сахата после подне.

Предрачуном процењен је сав рад осим материјала на 1800 круна.

Дражбоватељи имају 6% вадима положити.

Општина задржава право, да посао повери нудиоцу у коме буде највише поверења имала.

Председништво.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 42 1—2

Срп. прав. црквена општина у Нештину, држаће у општинским просторијама дана 30. Маја (12. Јуна) о. г. у 10 часова пре подне дражбу на мањак за унутрашњу оправку св. цркве, и то:

1. Сликарски посао који ће изнашати	600 К
2. Златарски посао	2320 "
3. Декорационмалер (Zimmer-mahler-)ски посао	700 "
4. Столарски посао	300 "

Укупно: 3976 К

Од које своте има сваки дражбеник 10% кауције положити. Исти рад ће се само стручњацима поверити.

Цркв. општина задржава себи право, коме ће посао поверити.

Сваки дражбеник, који жели посао узети може се обратити на подписаног председника и пре дражбе предрачун односно услове рада видети.

Из седнице срп. прав. црквене општине држане у Нештину 14. Априла 1901.

Перовођа:

Председник:

К Јовановић

Дамјановић

равн. учитељ. Парох адм.

Јереј Милан Протић.

К. 171 из 1901

44 1--3

С Т Е Ч А Ј.

На једно упражњено место у стипендијској заклади пок. Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна овим се расписује стечај.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовинском и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској конзисторији темишварској до 18. (31.) Јула 1901.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије темишварске, који се уче у срп. православној великој гимназији карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 17. (30.) Априла 1901 год.

Никанор
Епископ.

Бр. 16/1901 Н. Т. 3.

37 1—1

С Т Е Ч А Ј.

Надзорништво Текелијина завода расписује овим стечај на место заводског управитеља, које се у смислу 19 §. устава за управу и надзор Текелијина Завода сваких шест година избором попунити има.

Компетовати могу у смислу исте тачке потражитељи, „који стоје на оном степену изражаења, научености и морала, којим ће у стању бити старати се о духовном и телесном напретку питомца у заводу, и примером и словом подстрекавати их на свако добро, да питомци буду ваљани људи и корисни чланови отачества.“

Управитељ Завода има годишњу плату од 3.600 круна, слободан стан у заводу, депутат за огрев и осветлење и све канцеларијске потребе.

Избор ће се обавити на шест година. Новоизабрани управитељ има своје место 1. септембра по новом наступити.

Молбенице ваља слати до 31. маја (13 јуна) т. г. на Председништво Надзорништва Текелијина Завода (Будимпешта IV. Zöldfa u. 25. sz).

Из седнице Надзорништва Текелијина Завода држане 8. (21.) маја 1901. г.

Др. Милан Мандић Стеван Јовановић
перовођа. председник.

С Т Е Ч А Ј. 43 1—3

По налогу Славног Епарх. Школског Одбора у Новом Саду од 7/20. фебруара т. г. бр. ЕШО 21/40 ex 1901. расписује се стечај на новоустановљеној српској вероисповедној школи у Каћу.

Плата је следећа: основна плата 800 круна; награда за пофторну школу 80 круна, у име огрева за себе 96 круна, за писаћи паушал 20 круна, са слободним станом од две собе, кухиње подрума, коморе, штале и шупе а уз стан и башту, уз ово још пет пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Осим дужности учитељске, која је шкољком уредбом прописана дужан је учитељ и у цркви једну певницу држати и децу црквеном појању поучавати. — Рок стечају Петров-дан.

Изабрати учитељ ће своје звање 1. Септембра т. г. по рим. наступити. Жеља је да се компетенти лично пријаве и у цркви поју.

Из седнице школског одбора држане у Каћу 17 Маја 1901. г.

Владислав Вуковић Василије Вуковић
пр. перовођа парох и пред. шк. од.

Бр. 2. ex 1901. М. Ш. О.

39 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено учитељско место српске вероисповедне школе грађанске, расписује се стечај.

Плата је ова:

за држање посведневне школе	600 круна
за држање повторне школе	80 „
за огрев свој преко године	60 „

Пет ланаца оранице, на које учитељ порез плаћа.

Од великог укопа	80 Фил.
од мало укопа	40 „
од венчанице	80 „

Стан од две патосане собе, кујне коморе, штале, једне баштице у школском дворишту.

Сву означену плату са огревом добиће учитељ у месечним оброцима унапред.

Учитељу у дужност спада, уредбом школском од г. 1872. децу школску у свима предметима обучавати. При сваком богослужењу у Цркви певати а и децу у певању обучавати.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајев и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 298.

Осим тога изискује се, да је и испит из мађарског језика положио.

Лична пријава узео се у обзир.

Рок сечаја траје шест недеља од првог увршења у „Српском Сиону“ до 1. (14). Јула т. г.

Компетенти своје добро уређене молбенице, нека изволе на месни Школски Одбор послати.

Из седнице месног Школског Одбора, држане у Дарди 8./21. Априла 1901. Барања, п. у месту.

Ђуро Герковић Урош Рацковић
перовођа. председник

С Т Е Ч А Ј. 38 1—3

на упражњено учитељско место у Бегечу, Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог; овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритеке земље такозване среде, стан према пропису 74 §-а школске уредбе од 1872. год. са баштом уз стан од 300□ хв. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане шкољком уредбом од 1872. год. и односим наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 15. јуна по ст. календару.

У Бегечу 6 маја 1901. год.

Коста Златанов Бранко Поповић
перовођа м. школ. одбора председник м. школ. одбора.

С Т Е Ч А Ј. 36 2—3

на учитељско место у Нађфали са платом: у готовом новцу 800 круна, у име огрева 40 круна, за држање пофторне школе 80 круна, 4 ланца ораће земље и 1/2 ланца баште на које је учитељ дужан све терете сносити; са прописаним станом и баштом и са петогодишњим доплатком од 100 круна годишње. Дужности прописане, рок стечаја шест недеља после првог увршења.

Из седнице Школског Одбора, држане у Нађфали дана 9. (22). Маја 1901. год.

Радивој Којић Ђока Петков
перовођа. председник.
пер. вођа. председник